

Машғулияти 4.

Мавзӯи 4.

"Забони адоват" дар расонаҳои
муосири анъанавӣ ва нав дар
кишварҳои Осиёи Марказӣ

Зермавзӯъ

- Сабабҳои зуҳур ва мушаххасии "забони адоват" дар ВАО ва шабақаҳои иҷтимоӣ
- Ҷангҳои муосири иттилоотӣ: қалбақӣ, ботҳо ва троллҳо ҳамчун сарчашмаи "забони адоват"
- Хусусияти зуҳури "забони адоват" дар ВАО ва шабақаҳои иҷтимоии маҳаллӣ дар кишварҳои Осиёи Марказӣ

Ҳамгирони фанҳо

"Забони муосири қазоқӣ / қирғизӣ / тоҷикӣ / ўзбекӣ" (вобаста ба кишвар), "Услуб ва фарҳанги нутқи забони модарӣ", "Сарсухан ба этнолингвистика", "Забони муосири русӣ", "Асосҳои рӯзноманигорӣ", "Этикаи рӯзноманигор", «Этикаи расона», «Рӯзноманигории конфликтологӣ», «Конфликтология», «Қонуни расона», «Назарияи матн», «Усулҳои муосири таҳқиқоти лингвистӣ», «Экспертизаи лингвистӣ», «Лингвистикаи сиёсӣ», «ВАО-и муосири хориҷӣ», «Интернет рӯзноманигорӣ», "Стилистика", "Шабақаҳои иҷтимоӣ дар қори рӯзноманигор", "Типологияи рӯзноманигории иҷтимоӣ", "Сотсиологияи рӯзноманигорӣ", "Психологияи журналистика", "Назария ва амалияи иртиботи фарҳангӣ".

Ҳадафҳои машғулият

Когнитивӣ:

- донишҷӯён сабабҳои зуҳури «забони адоват» -ро мефаҳманд ва хусусиятҳои онро дар ҳар як кишвари Осиёи Марказӣ медонанд;
- донишҷӯён қодиранд технологияҳои хабарҳои қалбақӣ, ҳадафҳои муаллифони худ, сабабҳои паҳн шудани онҳоро эътироф кунанд;
- донишҷӯён моҳияти дасткорӣ, таблиғот ва ташвиқот, таҷовузи равонӣ ва ҳадафи истифодаи "забони адоват" -ро мефаҳманд;
- донишҷӯён маънои истилоҳҳои ро, ки барои тавсифи равандҳои муосир дар соҳаи расона истифода мешаванд, медонанд ва мефаҳманд.

Иҷтимоӣ-эмотсионалӣ:

- донишҷӯён зарурати эҳтироми ҳуқуқи ҳар як шахсро, новобаста аз узвияти гурӯҳ, ихтилофи назар, фарқиятҳои қавмӣ ва наҷодӣ, хусусиятҳои ҷисмонӣ ва рӯҳӣ мефаҳманд;
- донишҷӯён тамоми хатарҳои ба касе зарар расонданро бо сухан, ҳадафи ниҳонӣ изҳори оммавӣ мефаҳманд;
- донишҷӯён ба интиҳоби калимаҳо дар муоширати байнишахсӣ, дар муҳити касбӣ, дар фазои расона бошуурона муносибат мекунанд.

Рафторӣ:

- донишҷӯён метавонанд зуҳури "забони адоват" -ро дар баромади оммавӣ, дар муҳокимаҳо маҳдуд кунанд;
- донишҷӯён метавонанд истилоҳот ва калимаҳоро эҳтиёткорона истифода баранд, мӯтобиқати онҳоро ба стандартҳои муосир тафтиш кунанд ва тавсияҳои мутахассисонро риоя кунанд;
- донишҷӯён метавонанд роҳҳои коҳиш додани таҷовузи забониро дар муоширати ғайрирасмӣ, муҳити касбӣ пайдо кунанд ва татбиқ намоянд;
- донишҷӯён метавонанд сабабҳои зуҳури «забони адоват», ҳавасмандии муаллифони онро таҳлил кунанд, дар бораи ҳадафҳои аслии онҳо мулоҳиза ронанд;
- донишҷӯён метавонанд бидуни гузаштан ба сифатҳои шахсии иштирокчиёни баҳс ё муноқиша ба таври маданӣ муҳокима кунанд.

Вақти гузаронидан	1 соат 20 дақиқа
Усулҳои гузаронидан	Кори мустақилона (қабл аз машғулият): кор бо манбаъҳо дар мавзӯ (нашрияҳо, барномаҳои телевизион ва радио дар мавзӯ, таҳқиқот, ҳисоботи мониторинг ва ғ.), муҳоҷиса, саволҳои кушода ва назоратӣ, пешниҳоди омӯзгор, муҳокима, санҷиши онлайн. Тавсияҳо барои омӯзгор. Муаллим рӯйхати манбаъҳоро барои таҳсил пешақӣ ба донишҷӯён пешниҳод мекунад.
Усулҳои арзёбӣ	Машқ, саволҳои тестӣ, санҷиши онлайн, масалан дар платформаи Kahoot (Qlever).
Мафҳумҳои асосӣ	«Дискриминатсия», «экстремизм», «ксенофобия», «гомофобия», «расизм», «сексизм», «натсионализм», «антисемитизм», «этнотцентризм», «толерантност», «инклюзивност», «дурустии сиёсӣ», «тролли», «буллинг», «хейт», «фейк», «иттилооти қалб».
Сарчашмаҳои зарурӣ	Ҳадафҳои машғулият, ки дар намоиш (слайд) чоп шудаанд ё дар флипчарт, видеопроектор, компютер, қоғази ранга, қайчӣ, маркер, тахта, скотч навишта шудаанд.

Нақшаи машғулият

1. ИБТИДО

Маводи зарурӣ: намунаҳои пешаки омодашуда аз филмҳо, нашрияҳо ва барномаҳо дар ВАО, суҳанрониҳои сиёсатмадорон, эҷодиёти сарояндагони муосир, намоишҳои фароғатӣ, ки "забони адоват"-ро истифода мебаранд ва ҳолатҳо аз таҷрибаи кишварҳои Осиёи Марказӣ.

Усули гузаронидан.

Омӯзгор барои интиҳоб мисолҳо меорад: аз филмҳо, нашрияҳо ва барномаҳои ВАО, баромадҳои сиёсатмадорон, кори сарояндагони муосир, намоишҳои фароғатӣ, ки дар онҳо "забони адоват" истифода мешавад.

САВОЛҲО БАРОИ МУҲОКИМА

1. Чаро одамон дар ин мавод "забони адоват"-ро истифода карданд?
2. Оё шумо бо зухуроти таъқиб, нафрат дар шабакаҳои иҷтимоӣ ё зиндагӣ ошноед? Асоси таъқиби оммавӣ, таҷовуз ба назари шумо чист?
3. Вобаста аз заминаи истифодашон кадом калимаҳоро гуногун қабул кардан мумкин аст? Мисолҳо оред.

2. КОР БО ИТТИЛОӮТ

Усули гузаронидан.

Ҳангоми кор бо қазияҳо аз таҷрибаи кишварҳои Осиёи Марказӣ, омӯзгор донишҷӯёнро ба посух ба саволҳои зерин даъват мекунад:

1. Оё ҷомеаи бе низоъ имконпазир аст?
2. Дар ВАО-и иҷтимоӣ кадом зухуроти хоси "забони адоват"-ро мебинед? Манбаъ кист ва ҳадафи он дар чист?
3. Оё амалҳои ғайри "заводҳои тролл" бо ягон рӯйдодҳои ҷомеа робита доранд? Мисолҳо оред.
4. Истифодаи "забони адоват" ва паҳн кардани маълумоти қалбаки, ки ба шумо ошно аст, чӣ оқибатҳо дорад?

3. АМАЛ НАМО

МАШҚ ДАР ТАҲЛИЛИ УНВОНИ МАВОДИ НАШРШУДА

Усули гузаронидан.

Омӯзгор донишҷӯёнро ба хондан ва таҳлили унвони маводи нашршуда даъват мекунад: «Ана тамои! Онҳо ба бӯсидани пойҳои муҳочирон дар Русия шуруъ карданд» (мақола дар бораи як шахси фаъол дар Федератсияи Русия, ки дар назди муҳочире аз Осиёи Марказӣ зону зада, пойафзолашро тоза мекунад).

САВОЛҶО БАРОИ МУҶОКИМА

1. Ба фикри шумо, ҳадафи ин сарлавҳа чист?
2. Кадом муносибати муаллифон (ё ҳайати таҳририя) ба қаҳрамонҳои нашрия чӣ унвонро медиҳад?
3. Ба назари шумо, сарлавҳаро хонандагон чӣ гуна метавонанд дарк кунанд: бетараф, манфӣ, мусбат? Сабаби интихоби худро баён кунед.
4. Сабабҳои, ки расонаҳоро ба истифодаи чунин сарлавҳа водор карданд, кадомҳоянд?
5. Варианти сарлавҳаи худро бидуни душманӣ пешниҳод кунед.

Тавсияҳо барои омӯзгор.

Фаҳмиши донишҷӯёнро тақвият додан муҳим аст, ки «забони адоват» имкон медиҳад, ки изҳори нохушӣ ва норозигиро бидуни истифодаи калимаҳои таъзимез ва таҳқиромез баён кунед. Ҳеҷ кадоме аз калимаҳо дар сарлавҳа ягон маънои манфӣ надоранд, аммо ҳангоми чамъ овардан онҳо нисбати муҳочирони меҳнатӣ муносибати манфӣ баён мекунанд. Аз ин рӯ, омӯхтани сабабҳо, ҳадафҳои муаллифони нашрияҳо, омӯхтани заминаи пайдоиши нашрияҳо ва постҳо, арзёбии таъсири ин гуна матнҳо ба шунавандагон муҳим аст: оё он ба таҳаммулпазирӣ, коҳиши таҷовуз, нафрат дар ҷомеа мусоидат мекунад.

4. ХУЛОСАБАРОИ

Усули гузаронидан.

Омӯзгор донишҷӯёнро барои ҷамъбасти натиҷаҳои машғулият даъват мекунад ва аз онҳо хоҳиш мекунад, ки ба ду савол кӯтоҳ ҷавоб диҳанд:

1. Ман дар машғулияти имрӯза чӣ ба рои ман нав буд?
2. Дар машғулияти имрӯза ман чиро омӯхтам?

Шарҳи иттилоот

САБАБҲОИ ПАЙДОИШ ВА ИСТИФОДАИ "ЗАБОНИ АДОВАТ" ДАР ВОСИТАҲОИ АҲБОРИ ОММАИ МУОСИР ВА ФАЗОИ ИРТИБОТӢ

"Забони адоват" забони лафзии муноқиша мебошад. Низоъҳо, дар навбати худ, оқибати мавқеъҳо, ақидаҳо, ҷаҳонбинӣ, зиддиятҳои байни роҳбарон, ҷомеаҳо, гурӯҳҳои этники, давлатҳо, яъне байни ҳар гуна интиқолдиҳандагони чизҳои гуногун мебошанд. Ва агар муноқишаҳо инсониятро ҳам дар ҷомеа, ҳам дар байни шахсони алоҳида ва ҳам дар ҳуди инсон ҳамроҳӣ мекарданд, ҳамроҳӣ хоҳанд кард, пас тачовуз ба сухан як ҷузъи кӯҳна ва ногузири муошират дар ҳаёти инсон, як шакли баёни инсон аст.

Ҳатто дар Рими Қадим мафҳуми "гузариш ба шахсиятҳо" (ат. *ad personam*) дар риторика – танқиди мустақим ё таҳқири рақиб ворид шудааст. Услуб дар муҳоҳисаҳои оммавӣ ҳамчун усули муассири бовар кунонидани аудитория истифода мешуд, зеро он ба эҳсосот, ҷаҳонбинӣ, ба зиндагӣ ва таассуби шунавандагон муроҷиат мекард. Қабул меёри муқаррарӣ дар риторика ҳисоб мешуд, он то ҳол дар нутқи оммавӣ фаъолона истифода мешавад. Дар баробари ин, бояд фаҳмид, ки забони адоват хислатест, ки онро як меъёри иҷтимоӣ дар ин ё он замон дар рушди ҷомеа ба бор меорад. Он аз ҷое ба вучуд намеояд, дар ягон лаҳза меъ-

ёрҳо тағир меёбанд ва як қисми забон манъ мешавад ва баръакс. Ин як раванди зиндаест, ки дигаргуниҳои иҷтимоиро инъикос менамояд, заминаи ҳар як кишвар, ҷомеаҳои он, меъёрҳои фарҳангӣ, арзишҳо ва анъанаҳоро дар як лаҳзаи муайяни рушд ба назар мегирад.

Барои мисол, дар Ҷумҳурии Қирғизистон, бо афзоиши шумораи мусулмононе, ки талаботро барои пӯшонидани узвҳои бадан ва гузоштани риш, либоси суннати арабиро риоя мекунанд, калимаҳои оддӣ, ки қаблан ҳамчун «забони адоват» тасниф намешуданд бо обурани гуногуни эҳсосотӣ истифода мешаванд. Калимаҳои *сакалчан* (қирғ) (тоҷ. мард бо риш), *дамбалчан* (қирғ) (тоҷ. мард дар тан либоси тағ – шим), *матрешка* (рус) (тоҷ. бозичаи ҷубии русӣ, ки духтари рӯймолдорро тасвир мекунад) ҳамеша дар забон бетараф ва бидуни тобиши манфӣ истифода мешуданд. Ҳоло онҳо ба ду маъно истифода мешаванд:

- 1) ҳамчун бетараф: "Модар ба духтараш дар мағоза матрешка харидааст", "Азир сакалчан жаш эркектер модага айланды, хиппстер деп аталып" ("Дар бачаҳо мӯди нав – риш мондан, онҳоро хипстерҳо меноманд");
- 2) бо маънои нави манфӣ: дар мактабҳои дунявӣ духтарони пӯшидаро аз сабаби шабоҳат доштан ба бози-

ча бо лӯхтақҳои матрёшка ба мас-хара кардан сар кард; мусалмоно-ни маҳаллӣ, ки дар тан бо либоси таг, ки ба атрофиёнашон намоён аст, дамбалчан, калимаи сакалчан ба маънои "мусалмони ришдор" ё "мухлиси динӣ" ба кор шурӯъ кард.

Манбаъҳои "забони адоват" дар ин ҳолат муҳолифони "арабизатсия", "фанатизми динӣ", пайравони меъёрҳои дунявӣ ё анъанаҳои миллии маҳаллӣ мебошанд, ки тибқи он духтарон пеш аз издивоҷ ба истиснои пирон, риши дароз намонед, ба бегонагон нишон додани либоси таги худ шармовар ҳисобида мешавад.

Калимаҳои негр, маъюбон дар забони русӣ ва дар адабиёт ва дар нутқи шифоҳӣ ҳамчун бетараф истифода мешуданд, аммо ҳоло таҳти таъсири сиёсати таҳаммулпазирӣ ва дурустии сиёсӣ тавсияҳо дода мешаванд, ки калимаҳои табъизкунандаи гурӯҳҳои алоҳида ва ҷойгузини онҳоро иваз кунанд; ба ҷои маъюбон - афроди имконияташон маҳдуд, ба ҷои негр - африқоии амриқоӣ ё сиёхпӯст ё конго (ин нишонаи пайдоиш аст). Дар кишварҳои Осиёи Марказӣ, ки масъалаи табъизи наҷодӣ ба монанди ИМА муҳим нест ва ҳуқуқи маъюбон ҳанӯз ҳам ба як барномаи муҳими ҷомеа табдил наёфтааст, на ҳама рӯзноманигорон ва корбарони шабака ин тавсияҳоро иҷро ме-кунанд ва барои мисол, калимаҳое, ки дар таҷрибаи байналмилалӣ нодуруст мебошанд, дар нашрияҳои ВАО дучор меоянд. Айни ҳол, баъзе ВАО аллакай барои муайян кардани шахс калимаҳои бетарафро истифода мебаранд, тавре ки манбаи Tengrinews.kz бо ишора ба кишваре, ки қаҳрамони нашрия - Ни-герия мебошад, ишора мекунад.

Коршиносон тамоюли ташвишо-варро қайд мекунанд: меъёрҳои за-бони адабӣ аз фазои расона нопадид мешаванд, ба ҷои онҳо жарғони кӯча ё зиндон иваз карда мешаванд. Кали-маҳои ғайримаеъёрӣ, жарғонҳои ҷиноӣ аз сабаби рангорангӣ ва ифодаи эмот-сионалии худ талабот пайдо карданд. Оҳангро сиёсатмадорон муқаррар карданд: "Дар ҳоҷатхона тар меша-вем!" (иборае, ки В. В. Путин дар он замон Сарвазири Федератсияи Русия, 24-уми сентябри соли 1999 ҳангоми як нишастии матбуотӣ дар Остона ба тав-ри оммавӣ истифода мебард) ва онро ВАО нашр намуд, дигар сиёсатмадо-рон, ток-шоу ва истеҳсолкунандагони соҳаи кино, шоу-бизнес ва корбарони шабакаҳои иҷтимоӣ тақрор карданд.

Ҳамин тариқ, тағирёбии меъёрҳои иҷтимоӣ-фарҳангӣ, самтҳои арзишӣ ба меъёрҳои забоншиносӣ таъсир расонида, аз як тараф, барои зуҳури "забони адоват" маҳдудиятҳо эҷод на-муда, захираи луғат ва майдони исти-фодаи онро васеъ мекунад.

ЧАНҶОИ ИТТИЛООТИИ МУОСИР:
ФЕЙКҶО, БОТҶО, ТРОЛҶО ҶАМЧУН МАНБАИ
"ЗАБОНИ АДОВАТ"

Технологияҳои муосири сиёсӣ бо истифодаи расона стратегияҳои таҳрифи афкори ҷамъиятиро бо истифода аз "забони адоват" таҳия мекунанд. ВАО ва шабакаҳои иҷтимоии анъанавӣ ба платформаи чанҷои гибридии байни ҳукуматҳои кишварҳо, макони паҳн кардани иттилооти созгор дар бораи рақибони сиёсӣ, алалхусус дар давраи маъракаҳои интихоботӣ, бӯхронҳои сиёсӣ, муноқишаҳои марзӣ ва чанҷои тичорӣ дар минтақа табдил меёбанд. Мо метавонем ду намуди зуҳури таҷовузи забониро қайд намоем - бошуурона ва бешуурона.

"Заводҳои тролл", ботҳо абзори нави расонаӣ мебошанд, ки як ҷузъи ҷудонашавандаи чанҷои маҷозӣ ва пиари "сиёҳ" дар сиёсат ё тичорат шудаанд. Дар ихтиёри чунин "заводҳо" гурӯҳҳои одамони воқеӣ ҳастанд, ки аз даҳҳо то ҳазорҳо суратҳисоби қалбаки доранд, ки фармоиш аз онҳо пулаки иҷро мешавад. Оиди кори чунин "заводҳо" -и маҳаллӣ ВАО дар ҳар як кишвари Осиёи Марказӣ гузориш медиҳанд. Усулҳои "троллҳо" ва ботҳо - таблиғи ҳашмгини имичи мусбати муштарӣ, бадном кардани рақибон, таблиғ ё зидди таблиғи ҳама гуна арзишҳо, қарорҳо, барангехтани адоват, ташаккули ҷойгоҳҳои нафрат дар ҷомеа. ВАО-и анъанавӣ дар шаклҳои мухталиф, расонаҳои нав (youtube-канал, саҳифаҳо дар шабакаҳои иҷтимоӣ) ва корбарони воқеӣ, ки тибқи фармоиш бо лақаби худ кор мекунанд, аксар вақт ба кори чунин "заводҳо" пайваст мешаванд.

Одатан, ҳангоми муҳокима мавзӯҳои эҳтимолан зиддиятнок истифода мешаванд: миллатҳо ва гурӯҳҳои этникӣ, динӣ, ақидаҳои сиёсӣ, ҷинсият ва тамоюл, геополитика, ватандӯстӣ, баҳсҳо дар бораи онҳо ғолиб нажоранд ва мавзӯи баҳси доимӣ мемонанд. Воситаҳои оптималии забонӣ барои ин риторикаи нафрат, иттилооти қалбаки (матнҳо, аксҳо, видео-қалбаки), мемҳо мебошанд. Шарҳҳои оммавӣ бо лақабҳои қалбаки ба ташаккули муносибатҳо равона карда шудаанд - вектори мусбат ё манфии афкори умум дар бораи касе ё чизе. Дар ин маврид, барои тасаввуроте, ки ин ақидаи аксарияти ҷомеа аст, ва ташвиқ ба амалҳои муайян хусусияти оммавӣ талаб карда мешавад. Ҳадафи ниҳойӣ таъсир расонидан ба шуур, андешаи корбарон аст, то онҳо тасмими муайяне бигиранд, масалан - овоз додан ё надодан ба ягон номзад ё ҳизб, дастгирӣ кардан ё дастгирӣ накардани пешвоёни оппозисионӣ, харидан ё радди хариди ягон маҳсулот ё хидмат, дастгирӣ ё муҳолифи қарори мақомот ва ғ.

Чунин афзоиши мақсаднок боиси ҷудошавӣ дар ҷомеа мегардад, корбарони воқеӣ, ки ба мундариҷаи игвоангез эҳсосотӣ муносибат мекунанд, ҳамчунин фақат бо рақибон дар «забони адоват», бо таҳқирҳо ва даъватҳои радикалӣ ба хушунат муошират мекунанд. Ин, масалан, дар давраи шиддат гирифтани муноқишаҳои марзӣ байни шаҳрвандони кишварҳои Осиёи Марказӣ мушоҳида мешавад. Видеоҳое, ки

дар маҳалли муноқиша сабт шудаанд, дар What'sApp паҳн карда мешаванд, дар YouTube, Instagram, "Одноклассники" бо шарҳу даъватҳо ба "мубориза баред, ба ҷои худ гузоред, хонаҳоро сӯзонед, вайрон кунед" ва ғайра нашр карда мешавад. Ин, бешубҳа, сатҳи нафратро дар ҷомеа, хусусан дар минтақаҳои наздисарҳадӣ, ки дар он ҷо муноқишаҳо дар пасманзари мушкилоти мавҷуда дар иқтисод, соҳаи иҷтимоӣ, бефаъолиятӣ ё набудани сатҳи касбии ҳукуматдорон дар пешгирии муноқишаҳо ва ҳалли мусолимадомези онҳо меафзояд, афзоиш медиҳад.

Принсипи озодии сухан ва изҳори назар дар Интернет, номуайяни ва дурии ҷисмонии байни иштирокчиёни форум ва корбарони шабакаҳои иҷтимоӣ, бечазо мондани интернет, эҳтимолияти сафарбаркунии фаврии маҷозӣ боиси ба амал овардани таҷовузи тарафайн тавассути "забони адоват" барои зӯрвари оммавӣ (зӯрварӣ, ғоратгарӣ) аз рӯи баъзе аломатҳо - тарзи либоспӯшӣ, ориентировка, назарҳо ва ғ. мегардад. Шумораи худкушиҳо (суитсид) дар байни кӯдакони но болиғ, ки дар натиҷаи зӯрвари интернетӣ (таҳдидҳои киберӣ) содир шудаанд, афзоиш меёбанд. Чунин ҳолатҳоро таҳдидҳои киберӣ (кибербуллитсид) меноманд. Калонсолон инчунин таҳти фишори киберӣ қарор мегиранд - рассомон, фаёлон ва дигар шахсиятҳои ҷамъиятӣ. Одамоне, ки арзёбиҳо ва ақидаҳои шадиди манфиро баён мекунанд, номи - хейтерҳо ро (англ. hate - нафрат) гирифтаанд. Шабакаҳои иҷтимоӣ табақаҳои гуногуни одамон, луғатҳои гуногун, сатҳи фарҳанг, тарбия ва таҳсилот, ҷаҳонбинии мухталифро омехта кардаанд. Ин фарқиятҳо боиси низоъҳо ва таъсири мутақобила мешаванд. Зухури фаъ-

оли забони адоват инчунин аз сабаби мавҷуд будани стереотипҳо ва хурофот дар ҷомеа дар сурати мавҷуд набудани маълумоти пурра дар бораи як шахс ё мавзӯи баҳс ё иваз кардани он бо маълумоти носоҳеҳ мебошад. Чун қоида, стереотипҳои доимӣ, таассуб ва хурофот заминаҳои беҳтаринро барои афзоиш дар муҳити дорои маълумоти ноқофӣ ва рушди фарҳангӣ, дастрасии маҳдуд ба иттилоот дар бораи принципҳои баробарӣ, гуногунрангӣ, таҳаммулпазирӣ, фароғирӣ, ҳамгиронии иҷтимоӣ, алаҳқусус дар ҷомеаҳои пӯшида, ки аз амалияи ҳамзистии осоиштаи фарҳангҳо, динҳо, гурӯҳҳои этники ва ғ. пайдо мекунанд.

Дар ин замина, зухури бешурунаи "забони адоват" ҳам аз ҷониби корбарони оддӣ ва ҳам аз ҷониби ВАО, имконпазир аст. Рӯзноманигор ё муҳаррир инчунин метавонад аз стереотипҳо, надонистани хатар ва қобили қабул набудани баъзе истилоҳҳо мафтун шуда, онҳоро дар ҷустуҷӯи забони ифодакунанда, эълони ҷолиб, ҳангома, кӯшиши қонеъ гардонидани интизориҳои шунавандагон ва ҷалби бештари муштариён ё тамошобинон истифода барад.

ВИЖАГИҶОИ ЗУҲУРИ "ЗАБОНИ АДОВАТ"
ДАР ВАСОИТИ АҲБОРИ ОММА ВА
ШАБАКАҶОИ ИҶТИМОИИ КИШВАРҶОИ
ОСИЁИ МАРКАЗӢ

Дар ин курси "Забони адоват" баъзе далелҳо оварда мешаванд, ки Ҳангоми мониторинги мунтазами ВАО, шабакаҳои иҷтимоӣ ва изҳороти оммавии пешвоёни афкор сабт шудаанд. Ин мониторинг мунтазам ва дар 4 кишвари Осиёи Марказӣ дар доираи лоиҳаи BRYCA аз соли 2020 то соли 2022 гузаронида мешаванд. Намуд, грамматика ва имлои муаллифони шарҳҳо ҳифз шудааст.

Ҷумҳурии Қазоқистон

Мавзӯҳои, ки дорой "забони адоват" ва маълумоти ғалат мебошанд

Миллатгарой (тақрибан Ҳама, алалхусус дунганҳо, чинӣҳо ва русҳо), салафия, синофобия, забон (қазоқӣ, русӣ), худирония, дин, муқоиса (бо овози манфӣ) ва нобаробарии гендерӣ.

Мазмун ва триггерҳо

Пандемияи COVID-19. Дар давраи мониторинг дар расонаи Қазоқистон мавзӯи асосӣ паҳншавии कोरोनाвирус буд. Дар паёмрасони What'sApp, ки дар байни аҳоли бештар густурда гаштааст, дар давраи назорат тақаллуби мухталиф дар бораи шумораи одамон, ки дар шаҳрҳо сироят шудаанд, дар бораи вакцинаҳо ва доруҳои мӯъҷизаи халқӣ паҳн карда мешаванд.

Синофобия. 14-уми апрели соли 2020 Ҷумҳурии Қазоқистон ба Ҷумҳурии Мардумии Чин (ҶМЧ) дар робита ба мақолае дар сайти www.sohu.com -и Чин бо номи "Чаро Қазоқистон ба Чин бармегардад" нотаи эътирозӣ фиристод. Дар мақола қайд карда мешавад, ки Қазоқистон замоне қаламрави Чин буд ва аксари қазоқҳо то ҳол орзуи пайвастан бо ҶМЧ-ро доранд. Мақолаи мазкур резонансҳои зиёдеро ба бор овард ва тарсу ҳаросҳои бе ин Ҳам мавҷударо, ки Чин ба истиқлолияти ин кишвар дастдарозӣ мекунад, афзоиш дод. Дар зери ин мавод шарҳҳои зиёде буданд ва суҳанронҳо хеле таҳаммулнопазир буданд: «Бозгаиш ??? шумо бояд зарари вирусро дар қатори тамоми Ҷаҳон Ҷуброн кунед, заминро аллакай ИМА ва Бритония омода мекунанд. Мо танҳо бояд ҳаракат кунем. дар ин ҷо мо комунияро бидуни имкон тарк хоҳем кард. помпео Ҷатман дастгирӣ хоҳад кард. боз барои Ҷамкорӣ пул хоҳад дод».

Манбаъ:
TENGRINEWS.KZ

Ҳамчунин, ин тамоюл бо сабаби тарси одамон аз навъи нави कोरोनाвирус, ки бори аввал дар Чин сабт шудааст, пайдо шуд.

Дискриминация, угрозы жизни и здоровью больных коронавирусом

Қазияи блогердухтари қазоқистонӣ, ки аз Тбилиси ба Алмаато парвоз кардааст. Пас аз тасдиқи коронавируси худ, духтар тасмим гирифт, ки бо чанд мусоҳиба ба мардум дар бораи ҳодисаҳо нақл кунад. Баъд вай бо хейти нафрат ва бадбинӣ рӯ ба рӯ шуд. Мардум ӯро барои парвоз ба хорича маҳкум карданд. Хусусан эродҳои манфӣ дар бораи он, ки вай ба ронандаи таксие, ки ӯро аз фурудгоҳ ронд, сироят кардааст. Баъдтар дар WhatsApp маълумоти бардурӯғ паҳн шуд, ки гӯё духтар дар Малдовия истироҳат кардааст ва на дар Алмаато, балки дар Павлодар зиндагӣ мекунад. «Баъзе одамон мехостанд маро сӯзонанд, ба зиндон андозанд, барои он, ки ман ба ронандаи таксӣ сироят кардаам. Ҳарчанд моро фавран аз фурудгоҳ раҳо карданд». «Касе дар WhatsApp паёме бо пайванди Instagram-и ман фиристод, ки ман духтар аз Павлодар ҳастам, ки аз мақомот пинҳон шуда, аз Малдовия парвоз карда, одамнро сироят мекунам. Лаънатҳои зиёде бар ман хонданд».

Манбаъ:
TENGRINEWS.KZ

Қазияи дигар рӯҳияи хашмгинро дар баъзе минтақаҳои Ҷумҳурии Қазоқистон нисбат ба сирояти Ковид ба таври равшан нишон медиҳад. Маълумоти шахсии ҳамшираи муолиҷахона, ки дар вилояти Қизилурда ба коронавирус мубтало шудааст, дар Шабака паҳн карда шуд. «Хуҷҷати расмӣ дар шабакаҳои иҷтимоӣ бо тамоми маълумот паҳн карда шуд. Ҳоло оиларо

зангҳо аз ҳар тараф бо чунин суханон ба ташиви меорад: "Ва маълум мешавад, ки ин шумо". Вазияти душвор. Бо таҷовуз рӯ ба рӯ шудааст. Дар авул ҳама якдигарро мешиносанд, занг мезананд. Онҳо дар назди хонашон, барои тамошо чамъ омаданд. Маълум нест, ки чаро. Ҳоло гӯё аз ҳама хоҳиш карданд, ки биравад. Аммо ин нохуш буд."

Манбаъ:
TENGRINEWS.KZ

Қоршиносони мониторинг қайд мекунанд, ки чунин муносибати хашмгин бештар барои минтақаҳои дурдасти Қазоқистон хос аст. Асосан, дар байни мардум воҳима набуд ва мардум кӯшиш мекунанд, ки якдигарро дастгирӣ кунанд ва ба пиронсолон кӯмак кунанд. Худи ҳамин чизро дар шарҳҳои хабарҳо мушоҳида кардан мумкин аст, ки аксар хонандагон таъқиби духтарро маҳкум мекунанд ва чунин амалро зуҳуроти асрҳои миёна меноманд.

Низои байни миллатҳо

Ошӯбҳо дар Кордай: муноқишаи якчанд шахрвандон боиси задухӯрдҳои байни сокинони маҳаллӣ, қазоқҳо ва дунганҳо, оташсӯзии азим ва фирори баъзе сокинон ба Ҷумҳурии Қирғизистон шуд. Дар байни сабабҳо, комиссияи кории ҳукумат муноқишаҳои дохилӣ ва фаъолияти ҷиноии марзии дунганҳо ва қазоқҳоро нишон дод. Изҳороти Президент оиди зарурати эҳтироми мардуми қазоқ ва забони қазоқ дар байни аҳолии дастгирии васеъ пайдо кард: «Президент дар бораи забони қазоқ дурӯст гуфт. Миллатҳои дигар, қазоқиро

омӯзед ва ҳамааш хуб мешавад, қазаққо ва урфу одатқо, анъанаҳоро эҳтиром қунед". Инро тамоюли асосии моҳи феврالی соли 2020, ки дар муоширати иҷтимоӣ «забони адоват»-и шадид ҳукмфармо аст, хуб нишон медиҳад. Даъватқо барои зӯрварӣ ва таъбиз алайҳи дунганқо ва дигар қавмқо буданд, ки забони қазаққиро намедонанд.

Таъбиз нисбати занон

Таъбиз нисбати занон давра ба давра дар сарлавҳақо, изҳороти коршиносон мушоҳида мешавад ва бо шарҳҳои хонандагон дастгирӣ карда мешавад: "Сарфи назар аз пеширафтқо дар қоҳиши нобаробарии гендерӣ, 96% ақоли Қазоққистон нисбат ба занон таассубдоранд, ки таҳлили онқо монеақои ноаёни занонро дар ҳаёти касбӣ ва шахсӣ барои ноил шудан ба баробарӣ дарк мекунанд", - гуфт намояндаи доимии БРСММ дар Қазоққистон Яқуп Берииш".

Манбаъ:
SPUTNIK.KAZAKSTAN

Аксари мавод бо забони қазаққӣ бо Омар Жалел иртиботдоранд, ки духтаронро бо маркер ва маҳсулот муқоиса кардааст.

Манбаъ:
TENGRINEWS.KZ:

Вуруд ба МИ "Асил Арман" дар наздикии Алмаато ба хотири як духтари ҳомила муҳосира карда шуд.

Манбаъ:
INSTAGRAM: Имрӯз дар Алмаато раҳпаймой ба рои ҳуқуқи занон баргузор шуд.

Веброҳқо ва шабақаҳои иҷтимоии Ҷумҳурии Қазоққистон, ки аксар вақт "забони адоват" -ро дар бар мегиранд

- zakon.kz
- Abai.kz
- Qamshy.kz
- Alashainasy.kz
- stan.kz
- qazaquni.kz

Веброҳқо ва шабақаҳои иҷтимоии Ҷумҳурии Қазоққистон, ки аксар вақт иттилооти бардурӯғдоранд

- total.kz
- zakon.kz
- Abai.kz
- Qamshy.kz
- jasqazaq.kz
- stan.kz
- sn.kz
- фиристодан ба Whatsapp
- Facebook

Чумхурии Қирғизистон

Мавзӯҳое, ки дорои "забони адоват" ва маълумоти ғалат мебошанд

Чиниҳо, коронавирус, равобити тоҷику қирғиз, муносибат ба дигар қавмҳо (ӯзбекҳо, уйғурҳо, дунганҳо, қазоқҳо ва ғ.), муносибат ба ҳар гуна касб (табибон, полисҳо ва ғ.), трайбализм (қирғизҳои ҷанубӣ ва шимолӣ), мавзӯи муҳоҷирони дохилӣ ("айилские", "мирки", "инҳо ба миқдори зиёд меоянд", "ваҳшӣ" ва ғ.), педофилия, зӯрварӣ нисбати занон.

Мазмун ва триггерҳо

Таъбиз нисбати занон ва одамони ЛГБТ

Сабаб, ин марши 8-уми март соли 2020 буд, ки аз ҷониби фаъолони фемзидди зӯрварӣ нисбати занон ташкил карда шуд, ки дар Бишкек сурат гирифт ва аз ҷониби полис дар якҷоягӣ бо мардонии таҷовузкори номаълум пароканда карда шуд. Аксарияти қорбарон бо душманӣ муносибат карданд: «ушул аялдар (аз қирғизӣ - ин занон) онро гирифтанд, бигзор онҳо дар хона бимонанд, ба гирдиҳамоиҳо нараванд, ин ба онҳо мувофиқат намекунад, агар онҳо метавонистанд ба коронавирус мубтало шаванд, офарин ба пулис!». Қоршиносони мониторинг чунин мешуморанд, ки воқуниши манфӣ бо раҳпаймоии қаблӣ барои ҳуқуқи занон алоқаманд аст, ки дар он намоёндагони одамони ЛГБТ бо парчамҳои рангинкамон - рамзи байналмилалӣ ҷамоаҳои ҳамҷинсароён ширкат варзиданд. Раҳпаймоии феминистӣ бо ҷомеаи ЛГБТИК дар байни мардуми маҳаллӣ алоқаманд шуд, бинобар ин

онҳо ҳалалдор шудани раҳпаймоиро дастгирӣ карданд. Шиорҳои фаъолон бо матнҳои "Имрӯз ту гулҳоро қабул мекунӣ, пагоҳ ту дар назди оташдон меистӣ" низ воқуниши манфиро бар асари ихтилофи арзишҳои феминистӣ ва суннатӣ дар ҷомеа ба бор оварданд. Барои иғво, аксҳои қалбаки дар Шабака партофта шуданд, ки дар онҳо овезаҳо ба феминистҳо иваз карда шуданд: ба ҷои аксҳои воқеии "Ман зидди зӯрварӣ нисбати занон", "Зӯрварӣ бояд қатъ карда шавад", инҳо пайдо шуд: «Ман чай куйбайм», «Ман күй-өөгө тийбейм», «Ман төрөбөйм» (аз қирғизӣ - "Ман ҷой намерезам", "Ман издивоҷ намекунам", "Ман таваллуд намекунам"), ки нафрати муфассирон ва истифодаи "забони адоват" -ро нисбати онҳо афзоиш додааст.

Пандемияи COVID-19, синофобия

9-уми апрели соли 2020 Чумхурии Мардумии Чин (ЧМЧ) ба қормандони соҳаи тандурустии Чумхурии Қирғизистон барои мубориза бо коронавирус кӯмаки башардӯстона расонд. Дар ин ҷорабинӣ вазир ва муовини вазири тандурустӣ ширкат варзиданд. Сафири Чин Ду Дэвен бародарии ду халқ ва аҳамияти кӯмакро қайд кард. Аммо, шарҳҳои қорбарони Интернет ниҳоят манфӣ буданд. Далели он, ки вирус дар Чин пайдо шудааст, ба афзоиши синофобия дар шабақаҳои иҷтимоӣ ва танқид ва мақомот барои қабули кӯмак аз Чин таъсир кардааст: «Алгыла элге тараткыла оору жуугузгула кырып салгыла элдин баарын силерге не акча эле болсо болду да, кытайлар кыргызга качан бир тууган болду эле, Калыгул айткандай кытай кыргыздын биринчи душманы» ("Бо кӯмаки башардӯстона,

сироятҳои нав пайдо мешаванд, ба-рои шумо фақат пул бошад, тайёред одамро бикишед, тавре ки Калигул гуфтааст, чиниҳо душмани аввали қирғизҳо ҳастанд").

Пандемияи COVID-19, исламофобия

Афзоиши шадиди нафрат, таҷовуз ба онҳое, ки ба ҳалокат расидаанд ва дар маҷмӯъ нисбати диндорон дар ислом афзоиш ёфтааст. Тарс аз коронавирус ва ваҳм ба таҷовуз алайҳи ҳочиён таъсир расонд, ки баъзеи онҳо вирус гирифтанд ва озмоишҳо ва табобатро рад карданд ва кӯшиш карданд, ки аз изолатсияи маҷбурӣ ва карантин дур шаванд. Истифодабарандагон онҳоро дар бисёр мушкilotи эҳтимоли айбдор карданд: "бо сабаби онҳо, ҳоло тамоми аҳолии Ҷумҳурии Қирғизистон таҳдид доранд". Мардум аз он сабаб нафрат ва адоват баён карданд, ки ҳочиён вазъи коронавирусро дар ҷаҳон дониста, ба Макка рафтанд: "онҳо шояд фикр мекарданд, ки Худо онҳоро дар онҷо наҷот медиҳад", "онҳо то охир, то дами марг дар он ҷо хоҳанд монд".

Манбаъ:
Facebook.

Аксарияти хабарҳо дар расонаи қирғизҳо ҳатман маълумотро дар сарлавҳа дар бораи бозгашти мубталоёни коронавирус аз Ҳаҷ дар бар мегирифтанд. Инчунин сарлавҳаҳои иғвоангез буданд, ба монанди: "Нафароне, ки аз Ҳаҷ барагаштаанд ва бо коронавирус сироят ёфтаанд, хоҳиш мекунанд, ки онҳоро ба хонаҳояшон баранд", "Дар фурудгоҳ гуфтанд, ки онҳоро тафтиш

кардан лозим нест, зеро онҳо муқаддас буданд"; "Онҳое, ки ба коронавирус сироят ёфтаанд, 2-юми март соли 2020 ба Бишкек баргаштанд ва тавонистанд 150 нафарро гузаронанд". Хабарҳо пайваستا нашр мешуданд, ки чанд нафар ба Ҳаҷ рафтанд, чанд нафари дигар аз он ҷо бармегарданд. Чунин хабарҳо ба пайдоиши шарҳҳои ниҳоят манфӣ ва таҷовузи аз ҷониби қорбарони Шабака мусоидат карданд.

Пандемияи COVID-19, муноқишаҳои сарҳадӣ

"Қирғизҳоро бинед, гузориш диҳед". Дар Тоҷикистон деҳае, ки бо Қирғизистон ҳаммарз аст, дар инҳисор қарор гирифтааст.

Манбаъ:
Kaktus Media.

Дар деҳаи Хистеварзи вилояти Суғди Тоҷикистон мақомот бо мақсади ҷилавгирӣ аз паҳншавии коронавирус тасмим гирифтанд, ки тамоми роҳҳои пайваस्तкунандаи Тоҷикистонро бо деҳаи Қирғизистони Борбордуки ноҳияи Лайлак муваққатан банданд: "Тамоми кӯчаҳо ва роҳҳои деҳаи мо бастаанд, аз ҷумла шохроҳи асосӣ ба сӯи Хучанд. Барои пешгирии тамос бо сокинони деҳаи мо бо сокинони Қирғизистон, дар баъзе роҳҳои деҳа хандақҳо қанда, ба баъзеҳо шағал рехта, дар баъзе ҷойҳо монеаҳо насб карда шуданд". Ин хабар боиси шарҳҳои манфӣ қорбарони қирғиз шудааст: "Бо ҳамсоягон ва душманони мо, ҳоҷат нест! Пас аз ба охир расидани ҳолати фавқулода дар Ҷумҳурии Қирғизистон, мо бояд интиқоли

молҳоро аз Тоҷикистон ва шаҳрвандони онҳоро зери назорати қатъӣ гирем, зеро онҳо, ба тааҷҷуби зиёд, коронавирус надоранд, ки ин шубҳаҳои зиёдеро дар бораи дурустиҳои суханони ҳукумати Тоҷикистон ба вуҷуд меорад"; Оё тоҷикон аз хешовандони худ эронӣён ва аз гастер-Ҷамиутҳои онҳо сироят накардаанд? Шумо ба ин бовар мекунад?! Дар Покистон, Ҳиндустон ва Афғонистон ҳамзабонони ҳинду-эронӣ худ зиндагӣ мекунанд, мефаҳмонам - ҳиндуҳо ва эронӣҳо, ба забонҳои наздики гурӯҳи ҳинду эронӣ туф мекунанд! "

Вебгоҳҳо ва шабакаҳои иҷтимоии Ҷумҳурии Қирғизистон, ки аксар вақт "забони адоват" -ро дар бар мегиранд

- Kaktus Media (дар шарҳ)
- delo.kg (аксаран hate speech ба суруғаи амрикоӣҳо)

Вебгоҳҳо ва шабакаҳои иҷтимоии Ҷумҳурии Қирғизистон, ки аксар вақт иттилооти қалбдоранд

- super.kg (Супер Инфо)
- malumat.kg дар Инстаграм
- фиристодан дар What'sApp

Ҷумҳурии Тоҷикистон

Мавзӯёҳое, ки дорои "забони адоват" ва маълумоти ғалат мебошанд

Муноқишаҳои марзӣ байни Тоҷикистон ва Қирғизистон, муҳоҷирати меҳнатӣ, коронавирус, чинӣ, чинс, ислом, донишҷӯёни хоричӣ аз Ўзбекистон.

Мазмун ва триггерҳо

Пандемияи COVID-19, табъиз нисбати шаҳрвандони навомада.

Як вебгоҳ маълумоти нодурустр дар бораи марғи якуми коронавирус чоп шудааст.

Ин маълумотро Вазорати тандурустиҳои Ҷумҳурии Ўзбекистон рад карда буд.

Манбаъ:
Pressa.tj.

Мақолаи дигари Радиои "Озодӣ" оиди рӯзноманигоре, ки аз ИМА баргашт, тасмим гирифт, ки ихтиёран ташҳиси коронавируро супорад: "Онҳо (табибон) ба ҷои кӯмак кардан аз ман дур шудан гирифтанд, метарсиданд, ки ба ман наздик шаванд" - менависад рӯзноманигор. Ин мавод боиси ихтилофҳо ва шарҳҳо шуд, ки дар он корбарон кормандони соҳаи тибро маҳкум карданд, онҳоро ба фасод айбдор карданд, изхори тарс карданд, ки агар вирус дар кишвар пайдо шавад, табибон аввалин шуда фирор хоҳанд кард.

Манбаъ:
Радио «Озоди».

Пандемияи COVID-19, ксенофобия, низои мазҳабӣ

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон онҳо ба-рои дубора хондани намози ҷамоат иҷозат доданд ва дарҳои масҷидҳо-ро боз карданд. Ин маълумот сабаби изҳороти манфии шабака аз ҷониби мусалмонони маҳаллӣ нисбати на-мояндагони дигар динҳо ва гурӯҳҳои этники - масеҳиён ва яҳудиён гардид. Хонандагон аз кушода шудани дарҳои масҷидҳо шод гаштанд ва онро ҳа-дья Аллоҳ донистанд. Он чизе, ки дар дигар кишварҳо дар робита бо паҳн-шавии कोरोनाвирус рӯй дода истода-аст, онҳо бо як дин ва миллати дигар алоқаманданд. Дар забон мафҳумҳои «мусалмони холис» -ро бо оҳанги аъло, ба тариқи таърифӣ, дар бораи дигар эътирофҳои истифода кардааст: *«ҳамаи онҳо кофиранд. Ҳама тоҷикон ба бихиштан хоҳанд рафт, зеро тоҷикон мусалмони пок ҳастанд».*

Манбаъ:
Facebook.

Низои байни миллатҳо

Намоиши телевизионӣ дар ТВ-и Қа-зоқистон, ки дар он ҳунармандони қа-зоқ тоҷиконро танқид мекунанд.

Манбаъ:
Facebook.

Тоҷикон ин наворро ҳамчун таҳқир ба миллат пазируфтанд ва аз сафи-ри Тоҷикистон дар Қазоқистон талаб карданд, ки ин масъаларо ҳал кунад. Дар шарҳҳо як шеър пайдо шуд, ки то ба имрӯз тоҷикон қазоқҳоро эҳтиром мекарданд ва бо онҳо муносибати хуб мекарданд, аммо пас аз ин намоиши телевизионӣ аз онҳо рӯй гардонд, дар шарҳҳо суханони қабех ва таҳқиромез дар бораи қазоқҳо низ ҷой доштанд. *«Фикр мекунам назди миллати сар-баланди тоҷик ин сағбачаҳо ба зуди узр мепурсанд», Баъзе қазоқҳо, ки дар биёбонҳо таваллуд шудаанд, ба ҷуз шутуронро надида, қимизҳои ифлосу бадбӯиро менӯшиданд, ҳеҷ як гузаштае надоранд, ки онҳо зӯранд!»*

Манбаъ:
Радио Азаттык.

Вебгоҳҳо ва шабакаҳои иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки аксар вақт "забони адоват" -ро дар бар мегиранд

- Asia-Plus
- Ozodi
- Авесто
- Ховар

Вебгоҳҳо ва шабакаҳои иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки аксар вақт иттилооти қалб доранд

- Иттилоот.ком
- Хамсинф
- Азия.таймс
- Asia-Plus
- Ozodi
- Авесто
- Ховар
- Спутник Таджикистан
- What'sApp
- Facebook

Ўмхурии Ўзбекистон

Мавзӯҳое, ки дорои "забони адоват" ва маълумоти ғалат мебошанд

Муҳоҷирати меҳнати, कोरोनाвирус, чинӣ, чинсӣ, динӣ, табибон ва одамон, ки ҳангоми пандемия аз хориҷа баргаштанд, кормандони маҳаллаҳо (квартали Ўзбекистон), мардуми минтақаҳо ва сокинони пойтахт.

Мазмун ва триггерҳо

Пандемияи COVID-19, паҳн кардани қалбаки ва воқуниш

Овозаи баста шудани нуқтаҳои фуруши сӯзишвори навбатро ба вучуд овард. Ин овоза низ зуд аз байн бурда шуд ва рӯзи дигар ягон навбат ба мушоҳида нарасид. Фейкҳо хеле фаълон сохта мешуданд, мақомот ба онҳо воқуниш нишон медоданд: ВАО аз боздошти корбареро, ки дар интишори иттилои қалбаки дар канали телеграмма айбдор мешавад, иттилоъ доданд. Сенат ҷазои сахттарро барои иттилои қалбаки баррасӣ мекард. Нигора Муратова, аввалин бемори коронавирус, ки аз Фаронса баргашт, дар шабақаҳои иҷтимоӣ мавриди таҳқири киберӣ қарор гирифт.

Мурод Назаров, созандаи компанияи «Мурад Билдингс», дар карантини хона бо гумони коронавирус ҷойгир карда шудааст.

Манбаъ:
Telegram.

Дар Facebook гуфта мешуд, ки ширкати NRG, ки бо "Мурад Билдингс" алоқаманд аст, дар давраи карантин сохтмони манзилҳои боҳашаматро қатъ накард. Шояд ин хабари қалбаки барои парешон кардан ва қатъ кардани заминаи иттилоотӣ оғоз шуда бошад. «Мурад Билдингс»- яке аз калонтарин ширкатҳои сохтмони Ўмхурии Ўзбекистон аст. Асосгузори он шахси машҳур аст ва қалбаки метавонад танҳо бо қиёси қалбакии байналмилалии ин табиат пайдо шавад, вақте ки эълон шудааст, ки шахси машҳур сироят ёфтааст.

Пандемияи COVID-19, таъиз бо аломатҳои чинсӣ

Духтаре, ки аз коронавирус сихат шуд, барои канали "Ўзбекистон 24" мусоҳиба дод.

Манбаъ:
UPL 24.

Дар шарҳҳои мавод ишорае дар бораи он аст, ки духтар дар Туркия ба танфуруши машғул аст ("вай барои фурухтани пирожики худ рафт": андешаи маъмул ва стереотипӣ дар бораи он, ки занони ўзбек ба Туркия ва Аморти Муттаҳидаи Араб барои танфуруши мераванд). Дар шарҳҳои барои бемороне, ки аз хориҷа омадаанд, оҳанги манфии умумӣ сабт шудааст ("Одамони оддӣ ба он ҷо намеравад", "Он ҷо хурсандӣ мекунад, аммо онҳо ба мо мушкilot меоранд") ҳангоми гузаштан ба қавмиат, дин ("Шумо Ўзбекистонро шарманда мекунад", "Ба Озарбойҷони худ равед", "Мутаассибони аблаҳ", "Ин

бо айби шумо, атеистон"). Чамъияти сусти иттилоотдида ба хабарҳо дар муқобили хатари ногаҳонӣ вокуниши шадид нишон доданд.

Пандемияи COVID-19, ксенофобия

Сафири ИМА дар Лондон гуфт, ки Чин тамоми дунёро дар хатар қарор додааст.

Манбаъ:
UPL 24.

Шиддати умумӣ дар фазои иттилоотӣ дар робита бо карантин ва риторикаи умумии вебгоҳ, ки бо зиддияти Русия ва ИМА тавсиф мешавад, дар шарҳҳо ба ҳам печид ва "забони адоват"-ро нисбати амрикоӣҳо барангехт: "Бигзор ҳоло Штатҳо дар "ақиб" бошанд. Ҳайвонҳо, дидаву доништа иқтисоди кишварҳои дигарро хароб мекунад. Ва Чин-хусусан. "Агар амрикоӣҳо ҳамчун миллат бимиранд ё Штатҳо зери об шаванд, онҳоро бо вулқон пӯшонед, боқимондаи ҷаҳон озодона нафас мекашанд ва танҳо ташаккур мегӯянд".

Пандемияи COVID-19

Овозхон Мавлуда Асалхучаева, сарфи назар аз карантин, дар тӯй бо ниқоби тиббӣ ва дастпӯшак ҳунарнамоӣ кард.

Манбаъ:
UPL 24.

Муаллифони хабар метавонистанд як вокуниши хашмгинро пешбинӣ кунанд, зеро қаблан дар бораи ин ҳодиса ду мавод вучуд дошт: 1) ҷарима шудани навхонадорон ва 2) дар бораи он ки худӣ тӯй чӣ гуна гузашт. Ҳар ду мавод ба таври душманона шарҳ дода шуданд. Дар шарҳҳои ин хабар корбарон дар робита бо чунин ашхоси "беамъулият" аз калимаҳои ифодакунандаи маъноҳои хашму ғазаб истифода кардаанд: "ҳар қадаре ки аблаҳон зиёдтар бошад, ҳамон қадар аблаҳон камтар, "аҳмақон" даъват мекунад, ки онҳоро барои нигоҳубини беморон бе муҳофизат фиристанд, "зеро онҳо чунон ҷасуранд ва мисли душманони халқ тирандозӣ мекунад".

Низоъ, русофобияи байни миллатҳо

Наворе, ки дар он блогери рус Лебедев дар ҳаққи Ўзбекистон таҳқиромез сухан мегӯяд: оид ба чораҳои марбут ба карантин ва муносибати ўзбекҳо ба сироятёфтагон. Муаллиф, ки ба таври возеҳ аз вазъи Ўзбекистон ошно нест ё бо баъзе иттилооти нопурра ва штампҳои кӯҳна ошно аст, тадобири карантин ва эҳтиёти шахрвандонро таҳрифшуда ва таҳқиромез тафсир мекунад. Дар баромади худ, блогер Лебедев ғайилона аз дашном истифода мекунад. Блогери ўзбекистонӣ Шухрат Мӯсоев ба ҳамлаҳои блогери рус оқилона посух медиҳад ва чораҳои дар Ўзбекистон андешидашударо шарҳ медиҳад. Видеои вокуниши Лебедев хеле хашмгинона ва дорои суханони қабех аст, аниқтараш, сатҳи хашмгинии изҳороти ӯ ба ҳамлаҳо баробар аст.

Муқовимат дар заминаи қавмӣ боиси қабули лоиҳаи қонун дар бораи ҷаримаҳо барои муомилоти ҳуччатҳо бо забони ўзбекӣ (давлатӣ) гардид. Қисмати

русзабони аҳоли инро нақзи ҳуқуқи худ ва аҳолии узбекзабонро чораи таҳкими мавқеи забони ўзбекӣ мешуморанд. Дар шарҳҳо калимаҳое аз қабилӣ "ватник", "шовинист", "миллатгаро", "ҷаҳони рус", "русҳо душмананд", "зомби", "узбекми-сан" ("ту ўзбек ё не?") садо медиҳад.

Манбаъ: Facebook
(кор намекунад)

Маводи фаъоли ҳуқуқи башар ва рӯзноманигори маъруф Карим Баҳри-ев "Зоҳир ва ботини шовинизми русӣ дар Ўзбекистон".

Манбаъ:
Facebook.

Дар шарҳҳо даъватҳо барои рад кардани шахрвандӣ ба он шахсоне карда шуданд, ки забони ўзбекиро намедонанд. Масъалаи забон дар маҷмӯъ барои Ўзбекистон як мавзӯи хеле дардовар аст. Инчунин, дар заминаи қавмӣ ҳавасҳо ҳангоми муҳокимаи маълумот дар бораи барқарорсозии калисо ба хотираи сарбозони рус, ки ҳангоми забти Тошканд дар соли 1864 афтида-аст, авҷ гирифтанд. Дар шарҳҳо корбарон бо истифода аз "забони адоват" ба мавзӯҳои дигари дарднок мегузаранд: "Шумо нони узбакӣ мехӯред, аммо забонро намедонед" ва ғайра. Дар ҳамон дарозии мавҷ, ҳамаи нашрияҳое, ки калимаҳои "русӣ", "Россия", "Иттиҳоди Шӯравӣ" -ро қайд мекарданд, хеле хашмгин дониста шуданд.

Манбаъ: Facebook.
(кор намекунад)

Вебгоҳҳо ва шабақаҳои иҷтимоии Ҷумҳурии Қазоқистон, ки аксар вақт "забони адоват" -ро дар бар мегиранд

- UPL (BAO-и сабининомнашуда)
- vesti.uz

Вебгоҳҳо ва шабақаҳои иҷтимоии Ҷумҳурии Ўзбекистон, ки аксар вақт иттилооти бардурӯғ доранд

- UPL (BAO-и сабининомнашуда)
- Odnoklassniki
- фиристодан дар Telegram
- Ҷатҳо
- Facebook

Маводи иловагӣ

1. Дубровский Д.В., Карпенко О.В. Забони адоват дар Интернетӣ русизабон: маводи таҳқиқотӣ оид ба эътирофи матнҳои нафрат / Д.В. Дубровский, О.В. Карпенко. - СПб: Нашри Донишгоҳи Аврупо дар Санкт-Петербург, с. 2003. - 72.
2. Верховский А.М. Забони ман... Мушкилоти таҳаммулнопазирии қавмӣ ва динӣ дар ВАО-и Русия / А.М.Верховский. - М.: ТМЧ "Маркази 'Панорама'", 2002. - 200 с.
3. Евстафьева А.В. Дар бораи баъзе аломатҳои лингвистии "забони адоват" дар усулҳои манипулятивӣ дар воситаҳои ахбори омма / А.В.Эвстафьева // Ахборотномаи Донишгоҳи Бошқирдистон. - Ҷилди 13. - No 4. - 2008. - С. 994-996.
4. Backgrounds, Experiences and Responses to Online Hate Speech: A Comparative Cross-Country Analysis. // URL: http://www.unicri.it/special_topics/hate_crimes/Backgrounds_Experiences_and_Responses_to_Online_Hate_Speech_A_Comparative_Cross-Country_Analysis.pdf
5. Mapping and analyzing hate speech online: Opportunities and Challenges for Ethiopia. // URL: <http://pcmlp.socleg.ox.ac.uk/wp-content/uploads/2014/12/Ethiopia-hate-speech.pdf>
6. Islamophobia on Social Media: A Qualitative Analysis of the Facebook's Walls of Hate, Imran Awan1 Birmingham City University, United Kingdom. // URL: <http://www.cybercrimejournal.com/ImranAwanvol10issue1IJCC2016.pdf>

Рӯйхати манбаъҳо

1. Тавсияҳои Кумитаи СММ оид ба ҳуқуқи маъҷубон (КХМ). // URL: <https://perspektiva-inva.ru/en/protect-rights/oon/2018-05-04-09-09-09>
2. Шербинина Ю. В. Таҷовузи суҳан: қаламрави адоват. - М.: Форум, 2013. - 400 с. - библиография: С. 366-388
3. Зӯрварӣ ва таъсири он ба саломатӣ. СҶТ (2003). Гузориши вазъи ҷаҳонӣ. // URL: http://www.who.int/violence_injury_prevention/world_report/en/WRVH%20RU.pdf
4. Мониторинги забони адоват дар шабакаҳои иҷтимоӣ дар Қазоқистон (2017). МБР – Medianet, 2017. // URL: http://www.who.int/violence_injury_prevention/world_report/en/WRVH%20RU.pdf ; https://www.academia.edu/35894758/Мониторинг_языка_вражды_в_социальных_сетях_в_Казахстане_2017.
5. Забони адоват дар гуфтугӯи пешакӣ ва баъди интиҳоботи Ҷумҳурии Қирғизистон. Ҳисоботи ниҳой, - Мактаби сулҳҷӯён ва технологияҳои расонаӣ, 14.12. 2020. // URL: <http://www.ca-mediators.net/ru/issledovaniya/media-monitoring/>
6. Шарҳи "забони адоват": Дастури амалӣ. Нашри соли 2015. - - ARTICLE 19, 2019. // URL: https://www.article19.org/wp-content/uploads/2015/12/A19_Hate-Speech-Report-2018_Russian.pdf
7. Ослон А. Уолтер Липпман дар бораи стереотипҳо: иқтибосҳо аз китоби "Афкори умум". // Р /н "Ҳақиқати иҷтимоӣ" No4, 2005.
8. Судаков К. В. Стереотипҳои динамики ё нишонаҳои иттилоотии воқеият. - М.: Персе, 2002.
9. Исаев М.И. Луғати мафҳумҳо ва истилоҳоти этнолингвистӣ. - нашри 3 - М.: Флинта, 2003.
10. Ба сӯи ВАО-и масъули иҷтимоӣ: рафъи "забони адоват" ва рушди расонаи шаҳрвандон. Дастур барои рӯзноманигорон ва фаъолони ҷамъиятӣ. - Симферопол: Маркази "Ҳамгирӣ ва рушд, 2011. С.10-11.

Нашрияҳо дар ВАО

1. Ҳар кадоми онҳо тақрибан 200 ҳисобҳои (аккаунтов) иҷтимоӣ доштанд. Чӣ гуна "фабрикаҳои тролл" дар Ҷумҳурии Қирғизистон ҷойгиранд.— Kaktus Media, 21.11.2020. // URL: https://kaktus.media/doc/426423_y_kajdogo_bylo_okolo_200_akkauntov_v_socsetiah._kak_ystroeny_fabriki_trolley_v_kr.html
2. Чӣ гуна "троллҳо" -и Тоҷикистон ва "ҳамкорон" -и қазоқии онҳо кор мекунад - Радиои Озодӣ, 08/05/2019. // URL: <https://rus.azattyq.org/a/tajikstan-and-its-troll-factories/29926761.html>
3. Оидикоритроллҳо ваботҳо дар Ўзбекистон. - Hook Report, 18/09/2018. // URL: <https://hook.report/2018/09/arrrr-vokrug-trolli/>
4. Анна Беляева. Фабрикаҳои троллҳо - стандарти нав дар пиари сиёсӣ? - DW, 14/12/2019. // URL: <https://www.dw.com/ru/фабрики-троллей-новый-стандарт-в-политическом-пиаре/a-51656603>
5. Ана тамом! Дар Русия онҳо ба бӯсидани пойҳои муҳочирон шурӯъ карданд. - Сарград, 24/07/2020, // URL: https://tsargrad.tv/articles/dokatilis-v-rossii-nachali-celovat-nogi-migrantam_269137
6. 23 қирғизистониҳо аз Маскав бо сабаби бетартибӣ дар фурудгоҳ парвоз накарданд - ВКД. — Sputnik.kg. // URL: <https://ru.sputnik.kg/incidents/20200518/1048343094/migranty-moskva-bishkek-charternyj-rejs-karantin.html>
7. Ҳар 5 дақиқа - нӯшбод, нӯшбод, нӯшбод. Чӣ як нигериягӣ, ки дар Алмаато зиндагӣ мекунад, ба ҳайрат меорад — — Tengrinews.kz, 14/01/2019. // URL: <https://tengrinews.kz/article/kajdyie-5-minut-tost-tost-tost-udivlyaet-nigeriytsa-1007>
8. Озодии суҳан дар муқобили забони адоват. // URL: <https://share.america.gov/ru/свобода-слова-против-языка-вражды>